

Remissyttrande

Datum 2024-05-14

Dnr 2024-000797

Handläggare

Anna-Karin Rasmussen
Miljöprövningsenheten
anna-karin.rasmussen@havochvatten.se

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över Betänkandet Areella näringar vid vatten (SOU 2023:103)

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker förslaget att vattenbruk ska omfattas av undantag från strandskyddsbestämmelserna. Myndigheten avstyrker vidare förslaget att införa ett nytt särskilt skäl för småskaliga förvärvsverksamheter på landsbygden.

Med utgångspunkt i myndighetens uppdrag enligt instruktionen har myndigheten följande synpunkter:

Allmänna synpunkter

Då strandskyddet normalt sett sträcker sig både upp på land och ut i vattenområdet är det viktigt, utöver den allemansrättsliga tillgången till ett område, att naturvärdena både på land och i vatten beaktas. Med bebyggelse och verksamheter, oavsett om den är anlagd på land eller i vattenområde finns det risk att den påverkar vattenrelaterade naturvärden exempelvis uppväxtområden för fisk negativt.

Undantag för vattenbruk

Utredningen hänvisar till förslag som lämnas i *SOU 2023:74 Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk*. Bland annat föreslås att vattenbruk ska prövas som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken och att undantagsbestämmelsen i 11 kap. 11 § miljöbalken ska omfatta utförande och anläggning av allt vattenbruk. Det är myndighetens uppfattning att om vattenbruket därtill undantas från strandskyddsbestämmelserna riskerar mindre hänsyn tas till de vattenrelaterade naturvärdena som exempelvis ålgräs och lek- och uppväxtområden för fisk. Strandskyddet syftar till att både trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Den lokaliseringsprövning som görs vid prövning av miljöfarlig verksamhet riskerar att inte vara tillräcklig för att tillgodose den bedömning som görs inom ramen för en strandskyddsdispens.

För de vattenbruksverksamheter som enligt miljöprövningsförordningen benämns C-verksamheter kommer endast en anmälan att vara aktuell. Inom ramen för en anmälan finns inte krav på specifik redovisning av påverkan på värden som skyddas enligt 3 och 4 kap miljöbalken varvid en begränsad lokaliseringsbedömning i relation till dessa värden kommer göras.

Utredningens förslag ska syfta till att dubbelprövning ska undvikas. Dock sker inte samma avväganden i prövningen om miljöfarlig verksamhet och prövning om dispens från förbudet i strandskyddsbestämmelsen. Det finns således inget skäl att undanta vattenbruket från dispensprövning på denna grund.

För att komma ifrån den "betungande" prövningen för vattenbruksverksamheter bör det istället övervägas om de strandskyddsdispenser som ges blir avhängiga den aktuella verksamheten på så sätt att dispensen upphör när verksamheten upphör.

Nytt särskilt skäl

Det är myndighetens uppfattning att förslaget om att införa ett nytt särskilt skäl för småskaliga förvärvsverksamheter på landsbygden inte bör genomföras om inte centrala begrepp definieras.

Begreppet "landsbygd" finns inte tydligt definierat. Om skälet till dispensgrund ska baseras på det landsbygdspolitiska målet om en livskraftig landsbygd så behöver landsbygd definieras för att undvika ej önskvärd tolkning. Enligt utredningen kan även skärgård omfattas. Ett av strandskyddets syften är att skydda naturmiljön från fysisk påverkan¹. Genom förslaget öppnas upp för givande av dispenser i orörda områden där det sannolikt är olämpligt. Ett exempel är grunda havsvikar som har så höga värden att dispens inte bör ges oavsett befintlig bebyggelsegrad eller exploateringstryck. Grunda havsvikar utgör bland annat de allra viktigaste lek- och uppväxtområdena för fisk.

"Småskalighet" och "varaktighet" är begrepp som inte har definierats av utredningen. Om förslaget ska införas bör dispensen villkoras eller i övrigt tidsbegränsas till den tid som den småskaliga verksamheten är aktiv. Alla anläggningar ska tas bort när verksamheten upphör. Anledningen är att det nya skälet inte ska kunna användas av den som bara vill ha sin anläggning utan att faktiskt bedriva verksamheten.

Rekvisitet "småskalighet" riskerar i sig att skapa oklarheter genom dess avsedda innebörd i den föreslagna 7 kap. 18 d §. Som redogörs för på sidan 78 i utredningen avser småskalighet inte förvärvsverksamheten i sig, utan att verksamheten påverkar strandskyddets syften i liten skala. I denna bedömning ska enligt diskussionen i utredningen, storleken på naturvärden eller allmänhetens intresse av allemansrättslig tillgång till strandzonen vägas in. Om förslaget antas bör dessa delar förtydligas så det framgår direkt i författningstexten vad som åsyftas med småskaligheten.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Anna Ledin efter föredragning av utredaren Anna-Karin Rasmussen. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningschefen Johan Kling, enhetschefen Johan Stål och verksjuristen Pontus Nilsson medverkat.

Anna Ledin

Anna-Karin Rasmussen

¹ Fysisk påverkan i kusten och effekter på ekosystemen, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2020:27